

Rikke Louise Peters

En skåltale for det tyske demokrati?

I år 2009 kan det tyske demokrati fejre sit 60-års jubilæum. I maj måned 1949 blev Den tyske Forbundsrepublik (BRD), forfatning underskrevet, og det andet tyske demokrati, der dels byggede på erfaringerne fra Weimarrepublikken, dels var inspireret af den amerikanske forfatning, var en realitet (Klos 2000: 106). Man vil formodentlig i den forbindelse i Tyskland ikke spille nogen chance for at fejre dette jubilæum, som vil blive markeret med skåltaler, bogudgivelser, interviews med politikere osv. Den fortælling om de sidste 60 års demokratiske styre vi vil komme til at høre, vil således være en succesfortælling, en fortælling om det tyske demokratis sejr over alle former for antidemokratiske og totalitære tendenser og tankeformer. Nuvel, der har – som forfatteren til dette intermezzos artikel Kurt Sontheimer (1928-2005) redegør for – været indtil flere sorte kapitler i den 60 år lange historie. Det gælder ikke mindst det faktum, at prisen for dannelsen af Forbundsrepublikken var et delt Tyskland, der skulle forblive adskilt indtil murens fald i 1989. Dertil kommer venstreekstremismen og venstreterrorismens opdukken i årene fra 1968 og frem, som kulminerede med 'det tyske efterår' i 1977, samt den voksende højreekstremisme i de nye delstater efter genforeningen i 1989-1990, hvor magtens centrum som bekendt rykkede fra Bonn til Berlin.

Alligevel er der gode grunde til at skildre Tysklands historie i det 20. århundrede som en succeshistorie alene af den grund, at flertallet af tyskere er af den opfattelse, at de lever i et åbent samfund, der yder dem størst mulig grad af frihed under forudsætning af det ansvar, borgerne i et demokratisk land efter bedste evne altid må forsøge at leve op til. Dette er i grove træk en af konklusionerne i Kurt Sontheimers artikel "Kontinuiteten i den antidemokratiske tænkning. Fra Weimarrepublikken til Forbundsrepublikken" fra 1994, som vi bringer en oversættelse af i dette intermezzo.¹

Kurt Sontheimer skitserer i artiklens første del de politiske ideer hos 'den

konservative revolution', der i årene fra Weimarrepublikkens grundlæggelse i 1919 indtil nazisternes magtovertagelse i 1933 dominerede højrefløjens antidemokratiske tænkning i Tyskland. De vigtigste repræsentanter for denne åndsretning var Ernst Jünger, Arthur Moeller van den Bruck, Oswald Spengler, Hans Freyer og Carl Schmitt. Sontheimer retter i første omgang fokus mod den betydning, disse nationalkonservative antidemokratiske ideer havde for nationalsocialismens fremmarch og når frem til følgende konklusion:

At store dele af tysk åndsliv underkastede sig den nationalsocialistiske verdensanskuelse, som dengang var blevet ophævet til statsreligion, er utænkeligt uden en forudgående antidemokratisk åndelig bevægelse. Den havde med sin foragt for alt liberalt sløvet enhver ånd, der holdt på individets ukrænkelige rettigheder og bevarelsen af menneskelig værdighed. Den havde ofret ideen om humanitet, som den med sin sans for det heroiske opfattede som svaghed, den havde lammet den individuelle sans for frihed, fordi den opfattede tilknytningen til en helhed som det primære og væsentlige (s. 124).

Sontheimers grundtanke er, at selvom den konservative revolution ikke må sidestilles med nationalsocialismen, på trods af fælles lighedspunkter hvad angår en stærk nationalisme, antidemokratisme og antiliberalisme, så ville Hitlers magtovertagelse være utænkelig uden det åndelige klima, som den konservative revolution i årene op til 1932-33 havde været med til at skabe. De totalitære og stærkt racistiske holdninger var gennem de radikalkonservative tænkeres virke som debattører, tidsskriftsredaktører og offentlige meningsdannere blevet alment accepteret i Weimarrepublikken, hvilket var med til at svække en i forvejen svag oppositions forsøg på at bekæmpe totalitarismen med demokratiets midler.

I artiklens anden del retter Sontheimer blikket mod Forbundsrepublikken og spørger, om der stadig findes en antidemokratisk højrefløjstænkning og hvorvidt en sådan kan øve indflydelse på det åbne demokratiske samfund og dets institutioner. Hans svar lyder: Der findes en højrefløjstænkning, fortrinsvist repræsenteret af grupperingen 'Det ny Højre', men den er uden vægt og indflydelse og udgør af samme grund ingen reel trussel mod det tyske demokrati. Sontheimers konklusion er interessant på flere måder, men inden vi vender tilbage til den, vil jeg kort skitsere den position, Sontheimer indtager inden for det store og brogede forskningsfelt i Tyskland, der omhandler den konservative revolution og dennes 'børn', de nye nationalkonservative, hvoraf mange bekender sig til Det ny Højre.² Det ny Højre kan karakteriseres som en meget løst organiseret politisk og til dels intellektuel strømning, der ligesom sin franske søsterorganisation Nouvelle Droite, grupperer sig omkring

bestemte tidsskrifter, foreninger og seminarer. Det ny Højre minder om den konservative revolution derved, at grupperingen ikke har nogen direkte parlamentarisk indflydelse, men forsøger at påvirke den offentlige debat og de politiske beslutningstagere. Politisk positionerer Ny Højre-kredse sig mellem demokratisk konservatisme og neofascisme og enkelte repræsentanter har forbindelse til det højreekstremistiske NPD eller til det lille ultrakonservative parti Die Republikaner (Gessenharter 2004: 33).

I. Undersøgelsen af den konservative revolution

Inden for forskningsfeltet konservativ revolution i Tyskland tegner der sig et billede af tre generationer af forskere, som i vidt omfang er grupperet omkring spørgsmålet om, hvorvidt den konservative revolution gennemgående må betragtes som en *Wegbereiter* for nazismen eller som en gruppe af tænkere, der på afgørende punkter adskilte sig fra den nationalsocialistiske ideologi. Det er stort set umuligt at indtage en værdineutral position inden for dette felt, og som det fremgår af det følgende, er heller ikke Kurt Sontheimer neutral, selvom han har et skarpt blik for den mangfoldighed af positioner, der findes inden for højrefløjstænkningen i mellemkrigsårene.

Kaster vi et blik på den første generation eller 'pioniererne', den gruppe Kurt Sontheimer tilhører, så møder vi en gruppe forskere, der er født i mellemkrigsårene, dvs. som voksede op under Weimarrepublikken og nazistyrer, med politologisk eller historisk uddannelsesbaggrund, og som efter 1945 er de første, der beskæftiger sig systematisk med mellemkrigstidens antidemokratiske højrefløjstænkning. Begrebet den konservative revolution som en fast betegnelse for denne strømning blev for alvor stadfæstet med Armin Mohlers store undersøgelse fra 1950: *Die konservative Revolution in Deutschland 1918-1932*, der stadig gælder som standardværk. Armin Mohler (1920-2003) fungerede i en årrække som sekretær for Ernst Jünger og bekender sig til den konservative revolution, idet han ser sig selv som arvtager til og i høj grad også som viderefører af ideerne. Mohler står i dag som en slags mentor for det tyske Ny Højre.³

Kurt Sontheimers gennembrudsværk fra 1962: *Antidemokratisches Denken in der Weimarer Republik* indtager en noget anden position. I modsætning til Mohler forholder Sontheimer sig gennemgående kritisk til den konservative revolution, idet hans ærinde – som det også fremgår af intermezzoets tekst – er at påvise den konservative revolutions rolle som ”åndelig platform for nationalsocialismens fremkomst” (S. 123). Ganske anderledes end Mohler, der gentagne gange betoner den konservative revolutions afstand til nationalsocialismen. Den gennemgående tese i Sontheimers forskning er, at selvom

den konservative revolution udgøres af en heterogen gruppe af tænkere og forfattere uden noget fælles program og med vidt forskellige erfaringer med nazipartiet, så er de fælles om en stærk antidemokratisme – en antidemokratisme, de deler med nationalsocialismen. Ved siden af denne ideologiske rolle, peger han endvidere på deres praktiske rolle, idet langt de fleste radikalkonservative forfattere stemte på NSDAP ved rigsdagsvalgene i 1932-33 og for manges vedkommende også blev medlemmer af partiet (Sontheimer 1968). Sontheimer selv træder gerne frem som demokratiets forsvarer, en position han for alvor indtog fra og med 1969, hvor han sammen med Günter Grass førte valgkamp for SPD-politikeren og senere forbundskansler, Willy Brandt.

En anden af pionererne inden for feltet er politologen Kurt Lenk (f. 1929), hvis konservatismeforskning viderefører den sociologiske tradition fra Karl Mannheim og på mange måder indtager en særstilling, idet han forsøger at indtage en værdineutral position. Kurt Lenks primære interesse gælder det han betegner ”tysk konservatisme”, som er et langt bredere fænomen end den konservative revolution i Weimarrepublikken, og som derfor ikke begrænser sig til den antidemokratiske strømning inden for det konservative spektrum (Lenk 1989). Lenk gør en dyd ud af ikke – som venstrefløjen traditionelt har gjort det – at affærdige konservativ kulturkritik som per se reaktionær og antidemokratisk, men undersøger konservatismen i dens forskellige former samt dens forhold til antidemokratismen. I forlængelse af filosofen Helmuth Plessner betoner Lenk dog det særlige træk ved den tyske konservatisme, at den historisk ofte indgår en forbindelse med autoritær statstænkning (Lenk 1994: 130).

Går vi til næste generation af forskere, efterkrigsgenerationen født i 40’erne eller 50’erne, bliver tendensen til ideologisk positionering inden for feltet endnu tydeligere. På den ene side har vi at gøre med ’insidere’, der bekender sig til traditionen fra Armin Mohler og Ernst Jünger og som er stærkt uenige i Sontheimers teser, det drejer sig først og fremmest om historikeren Karlheinz Weißmann (f. 1959). På den anden side står kritikere fra hele det politiske spektrum, hvis ærinde det er at påvise den konservative revolutions og Det ny Højres antidemokratiske og totalitære tendenser. Her finder vi bl.a. CDU-politikeren Friedbert Pflüger (f.1955) og ekstremismeforskeren Wolfgang Gessenharter (f.1942), der går skarpt i rette med Det ny Højre og dets forsøg på at påvirke den offentlige meningsdannelse i retning af ultranationalisme. Ifølge Gessenharter er der en flydende overgang mellem Det ny Højre og egentlige højreekstremistiske grupper.⁴

En anden position, der er værd at nævne, er Stefan Breuers. Breuer (f.1948) retter en skarp kritik mod Mohler og begrebskonstruktionen konservativ revolution, som han hellere ser erstattet af termen ’ny nationalism’, fordi kon-

servatisme ifølge ham ikke dækker disse forfatters projekt. På den ene side vil Breuer gøre op med gruppens enhedspræg, men alligevel er han optaget af at finde frem til en kerne af fælles erfaringer og ideer, som knyttede Weimartidens højrefløjstænkere sammen. Selvom han tilstræber at være værdineutral og ikke politisk befinder sig på højrefløjen, drager han alligevel samme konklusion som Mohler, nemlig at vi har at gøre med en særlig kreds af forfattere med et fælles tankesæt, men at der er flere forskelle end lighedspunkter til nationalsocialismen (Breuer 1993). Breuers værk tydeliggør det problem, som også optager Sontheimer, nemlig at den konservative revolution er et yderst vanskeligt definerbart fænomen, idet forfatterne ikke var organiseret i et parti og både i teori og praksis stillede sig forskelligt til nazipartiet.

Endelig er også tredje generation af forskere født i 1960'erne og 1970'erne grupperet omkring spørgsmålet om, hvorvidt den konservative revolution udelukkende skal studeres som et fænomen, der spillede den afgørende rolle for nazismens fremvoksen (Gessenharter 2004:36) eller om de konservative revolutionære var fremragende, ikke-nazistiske, tænkere, hvis ideer kan bruges til at forny højrefløjstænkningen i dag. I den forbindelse er højrefløjstænkeren Carl Schmitt kommet til at spille en stor rolle, idet Schmitt må siges at være blevet de nye nationalkonservative tidsskrifters ukronede konge. Som tænker har Schmitt ganske vist oplevet en renaissance i forskermiljøer over hele verden, men i hans hjemland er receptionen stadig afgørende præget af spørgsmålet om hans antiparlamentarisme og politiske tilhørsforhold, dvs. om han bør renses for alle anklager om nazisme eller skal regnes med til gruppen af nationalsocialistiske ideologer.

Et bud på to unge frontfigurer fra hver sine side af feltet, som vi formodentlig frem over vil høre mere til, er Thomas Pfeiffer (f.1970), som har publiceret sammen med de ansete ekstremismeforskere Wolfgang Gessenharter og Armin Pfahl-Traughber (f.1963) og er ansat som videnskabelig assistent ved forfatningsmyndighederne i delstaten Nordrhein-Westfalen, og Frank Lisson (f.1970), der er filosof og forfatter til bøger om Nietzsche og Spengler samt skribent ved den nationalkonservative ugeavis *Junge Freiheit*.

II. Forbindelsen mellem konservativ revolution og Det ny Højre

Som Sontheimer i artiklen redegør for, er grupperingen Det ny Højre i løbet af de seneste årtier blevet en idéhistorisk arvtager af tankegodset fra den konservative revolution. Tankerne og ideerne fra den konservative revolution lever videre hos højrefløjstænkere, der enten tilslutter sig Det ny Højre eller sympatiserer med bevægelsen, der imidlertid ikke har nogen parlamentarisk eller direkte politisk indflydelse i Tyskland. På et idéhistorisk plan er der

derfor tale om en kontinuitet i den antidemokratiske tænkning, realhistorisk er forbindelsen straks sværere at få øje på, dels fordi de politiske og socio-økonomiske rammebetingelser i dag er helt anderledes end i Weimartiden, dels fordi man i forfatningen af 1949 har taget højde for antidemokratiske og forfatningsfjendtlige tendenser og aktiviteter bl.a. gennem en effektiv Efterretningstjeneste, Verfassungsschutz, der holder skarpt øje med ekstremistiske aktiviteter på både højre- og venstrefløjen i Tyskland. Eller som Sontheimer med et citat fra den schweiziske journalist Fritz René Allemann udtrykker det: ”Bonn er ikke Weimar” (S. 124). Og af samme grund bliver enhver sammenligning mellem Bonn og Weimar hurtigt problematisk.

Ifølge denne tankegang udgør Det ny Højre derfor ikke i praksis nogen trussel mod demokratiet, sådan som den konservative revolution gjorde det mod Weimarrepublikken, og det hænger ikke mindst sammen med det forhold, at den antidemokratiske tænkning nuværende fortalere ifølge Sontheimer hverken har samme brede folkelige opbakning eller appel end sine originalitet, som de ’gamle’ konservative:

I Weimar nød disse forfattere en enorm popularitet og attraktivitet, i Forbundsrepublikken er de henvist til en fattig skyggetilværelse i forholdsvist obskure tidsskrifter og forlag. I Weimar fandtes der en række forfattere og læser, hos os findes der kun mere eller mindre begavede kopister og fortolkere, som en fuldstændig ukendte i den politiske og litterære offentlighed. Dengang var der tale om en stærk åndelig strømning, i dag er der blot en svag rislen, som kun nogle få indviede, deriblandt enkelte efterretningsfolk, tager notits af. (s. 127-128)

Konsekvensen bør derfor også ifølge Sontheimer være, at vi skal passe på med ikke at tildele disse grupper for megen opmærksomhed og vægt, en opmærksomhed de ifølge Sontheimer i bund og grund ikke gør sig fortjent til.

Spørgsmålet er, om den del af konklusionen stadig holder stik, eller om der er tegn på en udvikling inden for den nationalkonservative fløj i Tyskland. Er det korrekt, at de nye højrefløjstænkere kun lever en skyggetilværelse i små obskure foretagender med opbakning fra få indviede læsere, og at der på ingen måde er tale om originale bidrag til den politiske eller kulturelle debat?

Retter man blikket mod de institutioner og organer, hvor den nye højrefløjstænkning udspiller sig, er der sket en betydelig udvikling inden for de seneste blot 10-15 år, hvad angår udbredelsen af ultrakonservative ideer og holdninger i Tyskland. Det drejer sig bl.a. om det uafhængige nationalkonservative tidsskrift *Junge Freiheit*, Det ny Højres vigtigste organ, der startede som et lille studenterforetagende i slutningen af 80’erne og nu udkommer på ugebasis med et oplag på op mod 15.000 eksemplarer,⁵ og det mere intellektuelle

Sezession, som har eksisteret siden 2003 og er en arvtager til det hedengangne konservative magasin *Criticón*. Begge redaktioner har deres hovedsæde i Berlin og er de primære medier for nationalkonservative, men oftest partipolitisk uafhængige skribenter. *Sezession* udgives af Institut für Staatspolitik (IfS), en uafhængig forsknings- og uddannelsesinstitution, der kan betragtes som konservativ tænketank for Det ny Højre. Tilknyttet IfS er desuden det lille forlag Edition Antaios, som har specialiseret sig i at udgive gamle og nye konservative tænkere.

Der er altså tale om et stort omfelt af konservative institutioner og medier, der er forbundne på kryds og tværs uden at udgøre nogen samlet, afgrænset gruppering. De fleste skribenter og medarbejdere i de nævnte foretagender – det drejer sig bl.a. om Karlheinz Weißmann og Götz Kubitschek (som leder IfS), chefredaktør på *Junge Freiheit* Dieter Stein, historikerne Ernst Nolte og Martin van Creveld samt filosofen Frank Lisson – opfatter sig selv som uafhængige, konservative intellektuelle, men de har i hvert fald følgende tre træk til fælles: 1) Som deres store intellektuelle forbilleder regner de forfattere som Arthur Moeller van den Bruck, Ernst Jünger, Edgar Julius Jung og Carl Schmitt, Weimarrepublikkens antidemokratiske konservative tænkere, som ifølge Sontheimer både praktisk og ideologisk hjalp nationalsocialisterne til magten. 2) Gennem uddannelse og oplysning vil de udbrede kendskabet til konservative holdninger og ideer og præge den offentlige debat i spørgsmål om tysk identitet, tradition og samfundsudvikling. 3) Deres publicistiske og foredragsmæssige aktiviteter har siden murens fald i flere omgange været i Efterretningstjenestens (*Verfassungsschutz*) søgelys, idet flere politologer og jurister mener at kunne påvise, at aktiviteterne befinder sig i en kritisk gråzone mellem demokratisk konservatisme og højreekstremisme. Dog har der indtil videre ikke fra myndighedernes side været fældet nogen dom eller iværksat tiltag, der kunne indskrænke gruppernes ytrings- og pressefrihed (Pfeiffer 2004: 52) Dette hænger bl.a. sammen med, at ingen nationalkonservative tænkere i dag – heller ikke de helt unge – åbenlyst forsvarer antiparlamentariske holdninger eller for den sags skyld førerstatsprincipper. Men interessant er det, at de dels hylder tænkere som fx Carl Schmitt og Oswald Spengler, der i 20'erne og 30'erne forsvarede antidemokratiske principper, dels gør hvad de kan for at rense disse forfattere for alle anklager om nazisme.

Den intellektuelle højrefløj i Tyskland kan ikke længere betegnes som et randfænomen – eller som Friedbert Pflüger i bogen *Deutschland driftet. Die konservative Revolution entdeckt ihre Kinder* fra 1994 formulerer det: Vi kan ikke længere fortrænge og ignorere den nye konservative revolution, men må tage fænomenet alvorligt, acceptere den som en medspiller og indgå i en politisk dialog med den. (Pflüger 1994: 19) For Pflüger er dette imidlertid også ensbe-

tydende med at bekæmpe den politisk i de tilfælde hvor gråzonen bliver sort, dvs. når den bevæger sig i en antidemokratisk, forfatningsfjendtlig og decideret totalitær retning. Denne vilje til dialog – og skarp kritik – må være til stede i hele det politiske spektrum, men især – mener Pflüger – inden for hans eget parti, CDU, som bygger på et liberal-konservativt grundlag og dermed også forpligter sig på den konservative arv (Pflüger 1994: 18).

Pflüger synes altså kun at følge Sontheimer et stykke af vejen, når han deler det synspunkt, at de konservative revolutionære var en del af en større antidemokratisk og totalitær strømning i mellemkrigsårene, der havde store konsekvenser for den politiske udvikling i Tyskland i 30'erne, men mener på ingen måde, at opblomstringen af en ny nationalkonservatisme, der åbent bekender sig til den konservative revolution og gør alt for at fremme de gamle forbilleder er harmløs, endside uproblematisk for den tyske stat.

III. En trussel mod demokratiet?

Sontheimer har ret, når han hævder, at de antidemokratiske og totalitære holdninger og ideer var dybt rodfæstede i Weimarrepublikken både inden for intellektuelle kredse og i befolkningen, hvorimod det i dag trods alt kun er et fåtal på den politiske højrefløj, der åbent forsvarer antiparlamentariske holdninger. Eller sat på dagsaktuel formel: Berlin er ikke Weimar. Men hvis vi skal undgå, at tesen om at Berlin ikke er Weimar bliver til en tom frase, er det vigtigt at huske på, hvorfor og hvordan autoritære, demokratifjendtlige og ultranationalistiske holdninger kan udgøre en trussel mod demokratiet. Her kan vi igen benytte os af Sontheimers vigtige pointe: Antidemokratiske ideer har til formål at propagandere et alternativ til demokratiet, og midlet til at nå det mål er at sløve det bestående demokrati ved at svække borgernes demokratiske sindelag. Og virkningen er selvforstærkende: Møder ideerne ingen modstand bliver de alment accepteret, således at ingen længere over kritik eller sætter kræfter ind på at bekæmpe dem (s. 120).

Siden Sontheimer skrev sin tekst i starten af 90'erne, er der sket en betydelig udvikling inden for højrefløjstænkningen i Tyskland. Der er ikke længere tale om noget randfænomen og de debattører, der ytrer sig i de konservative medier, er skarpe hoveder, der intellektuelt og ikke mindst retorisk kan måle sig med deres forbilleder fra den konservative revolution. Sontheimers konklusion i artiklen – at vi ikke behøver at tage højrefløjens demokratikritik alvorligt – er det derfor nødvendigt at genoverveje. Højrefløjens demokratikritik kalder på en dialog, så demokratiet kan styrkes.

Der er – som det fremgår af Sontheimers artikel – overordnet set kun den mulighed at bekæmpe totalitære ideer med demokratiets midler, nemlig samta-

len og dialogen, og så selvfølgelig, som der er tradition for i Tyskland og som fx Friedbert Pflüger er fortalere for, at skærpe kontrollen i de tilfælde, hvor demokratikritikken tenderer til højreekstremisme, dvs. juridisk at bekæmpe enhver aktivitet, der udgør en potentiel trussel mod demokratiet.

Heri ligger der imidlertid et langt mere omfattende problem, som Sontheimers artikel kun berører overfladisk, og det består i at kunne afgøre, hvornår en demokratikritik bliver så omfattende, at den ikke længere kan tolereres inden for demokratets rammer. Det gør den for eksempel, når den ikke længere accepterer grundlæggende parlamentariske spilleregler som samtale, dialog og flertalsafgørelser eller direkte afviser centrale artikler i forfatningen såsom universelle menneskerettigheder, pluralisme, beskyttelse af mindretal i samfundet etc. Men hvordan kan man i hvert enkelt tilfælde afgøre dette? Grænserne for, hvornår grænsen er nået, kan ikke sættes på en fast formel, men må tages op i hvert enkelt tilfælde.

Hver gang der opstår en anledning til at fejre demokratiet, er det samtidig sådanne overvejelser, der må følge med. Det er klart, at en fejring og en skåltale for demokratiet i sig selv kan have en afsmittende effekt; vi bliver simpelthen alle mere overbeviste demokrater, når vi minder hinanden om, at vi lever i den bedste af alle verdener. Dette synes på mange måder at være den bagvedliggende præmis for Sontheimers antagelser. Men enhver fejring indebærer som bekendt også en risiko for, at man lader sig rive med, at man bliver grebet af den positive fortælling og derved taber blikket for demokratets svage punkter og de potentielle farer, der er til stede. Forhåbentlig vil denne pointe ikke være helt fraværende i de kommende skåltaler for det tyske demokrati.

Noter

¹ Originalteksten findes i antologien Gessenharter/Pfeiffer (2004): *Die Neue Rechte – eine Gefahr für die Demokratie?*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

² Forestillingen om at de, der bekender sig til Det ny Højre er børn af de 'gamle' radikal-konservative teoretikere, møder man både hos de konservative selv og hos de politologer og historikere, der beskæftiger sig med fænomenet, se bl.a. (Pflüger 1994; Dahl 1999).

³ Den svenske konservatismeforsker Göran Dahl betegner derfor – med rette – Armin Mohler som "a true insider" (Dahl 1999: 47; Wiegandt 1995).

⁴ "Die intellektuelle Neue Rechte stellt ein ideologisches, personelles und organisatorisches Scharnier zwischen dem demokratischen Konservatismus und manifestem Rechtsextremismus dar." (Det intellektuelle Ny Højre udgør et ideologisk, personelt og organisatorisk link mellem demokratisk konservatisme og egentlig højreekstremisme. Min oversættelse.) (Gessenharter 2004: 33)

⁵ Se www.jungefreiheit.de (besøgt den 10.11.2008)